

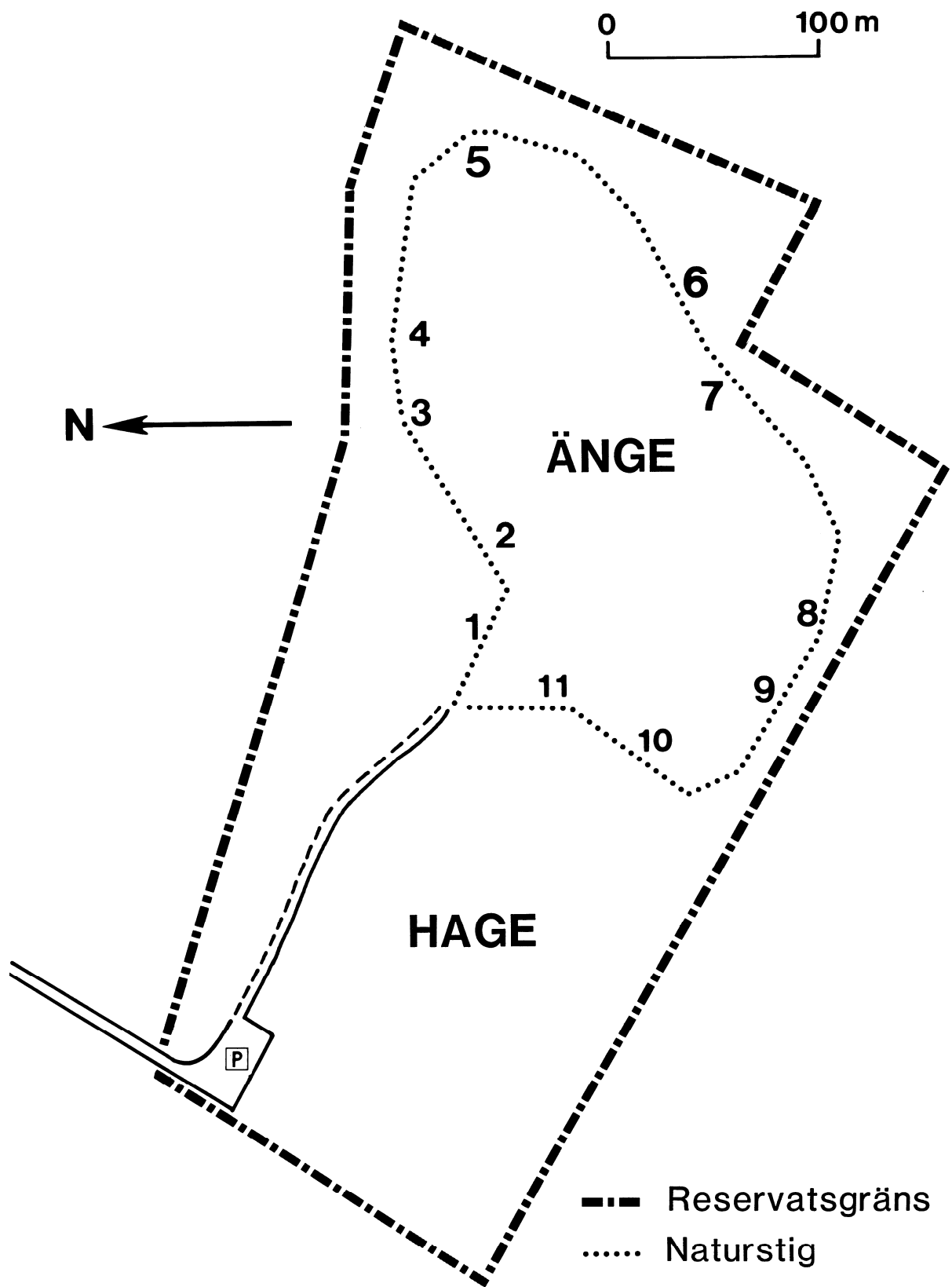
Naturresevatet

Allkvie änge

Handledning till naturstigen

Länsstyrelsen i Gotlands län

Välkommen till naturreservatet Allkvie änge!

Det 18 hektar stora naturreservatet kan sägas bestå av tre delar. Den västra och den norra delen utgörs av öppna, häst- eller fårbetade hagmarker med enstaka buskage och träddungar. Den östra delen består av ett delvis hävdat, delvis igenvuxet änge.

Genom ängsdelen löper en ca 1,6 km lång naturstig som är utmärkt med låga trästolpar försedda med blå brickor. Elva av stolparna är numrerade, och vid motsvarande siffra i den här lilla handledningen finner du en kort beskrivning av vad du kan se vid var och en av dessa elva "stationer".

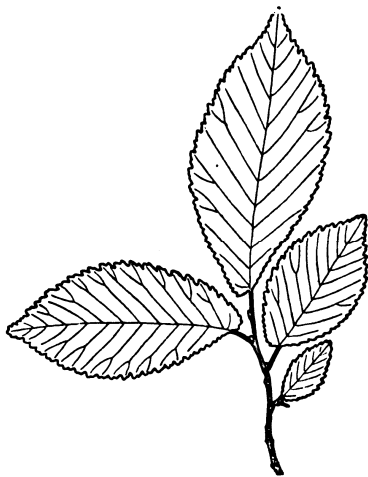
1 Allkvie änge är ett av Gotlands ca 170 ängar. Ängarna var i det gamla bondesamhället de marker som levererade huvuddelen av djurens vinterfoder. De var – och är – slåttermark. Äng gav hö och löv åt djuren, ollon åt svinen samt virke, ved, nötter och mycket annat åt människan – skönhetsupplevelser inte att förglömma.

Ängsbruk har tidigare förekommit i nästan hela Syd- och Mellansverige. I dag har de flesta ängsmarker antingen odlats upp eller växt igen. För 300 år sedan fanns det ca 40 000 hektar ängsmark på Gotland. I dag finns bara drygt 300 hektar kvar.

Äng kräver en årlig skötsel: fagning på våren, då löv och kvistar räfsas ihop och bränns, slåtter i juli – "då nyponrosen blommar och höskallran har frö i sina hus" – samt röjning under vinterhalvåret, då torra grenar och buskar tas bort.

Höskallra

Lundalm

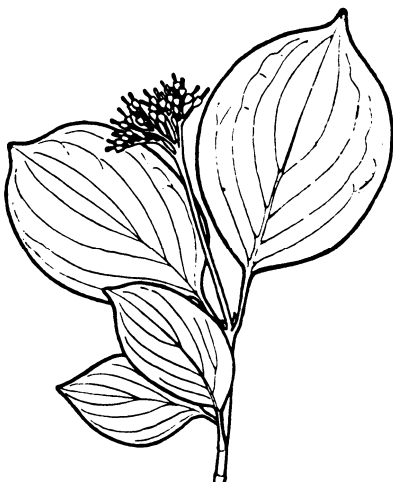
Om denna hävd upphör, växer ängnet snabbt igen. Allkvie änge har delvis fått växa igen, men den västra delen av området hävdas fortfarande.

Alldeles intill stolpe nr 1 växer hagtorn, och en bit in i hagtornssnåret står en smal men hög lundalm.

2 Här är ett typiskt avsnitt av ängnet. Man kan se den karakteristiska fördelningen mellan öppna ytor med gräs och örter och grupper av träd och buskar. Genom denna fördelning uppstår man en lagom fördelning av ljus och skugga på marken. För mycket sol leder till att markens trädens kronor skuggar marken för mycket, leder till att många gräs och örter tynar bort.

De öppna ytorna kallas "braidsraum". På dessa sprids höet ut för att torka. Här kan man också se enstaka brännfläckar, där man bränt löv och kvistar som man räfsat ihop vid vårens fagning. Askan har sedan spritts ut över marken.

Alldeles intill den numrerade stolpen växer en skogskornell. Den blommar under försommaren med vita blommor och har under hösten svarta bär.

Skogskornell

3 En gammal nedrasad, nästan helt övervuxen stengärdesgård löper här vinkelrätt mot stigen. En sådan stengärdesgård kallas på gotländska "stainvast". Sådana finner man ofta i ängarna. Förr fick djuren gå och beta fritt på utägorna. För att hålla djuren borta från inhägnades dessa med gärdsgårdar – stainvastar eller tun. (Numera gör vi tvärtom, vi håller djuren instängda i beteshagar.)

4 Till höger ser man en del lägre partier i ängnet. Dessa sänkor är ofta vattenfyllda

under vinterhalvåret men torra under sommaren.

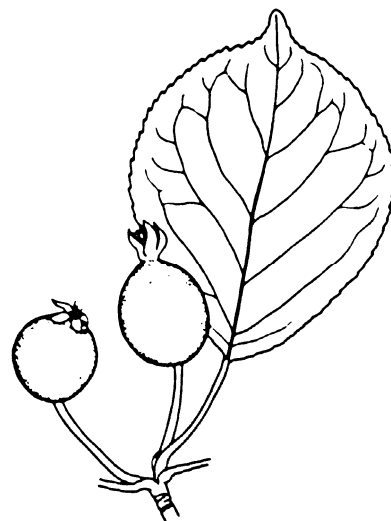
Längre fram till vänster, i ängets nordöstra hörn, finns en mer varaktig vattensamling, en "brya", som har tjänat som vattenhål för de betande djur som förr släpptes in i äng ett par veckor efter slåttern. Efterbetet var till glädje inte bara för de betande djuren. Det gav också en tätare och artrikare grässlå. Numera förekommer det dock mer sällan att man efterbetar ängarna.

Här vid station 4 står en av ängets många vildaplar. Vildapeln hör till ängets bärande träd och buskar, sådana som ger frukter och nötter åt människor och djur.

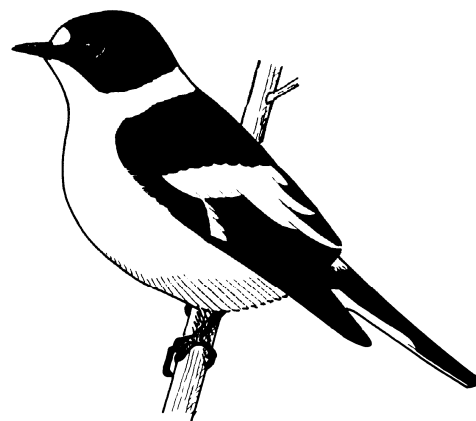
5 Förr använde man löv som foder åt djuren i stor utsträckning. Främst var det asklöv som användes. Man högg av de några år gamla skotten, och de lövbärande kvistarna torkades och gavs sedan åt djuren under vintern. Efter klappningen (gotländskt ord för lövtäkt eller hamling) växte det ut nya skott, och efter några år kunde trädet klappas på nytt. Som en följd av denna regelbundet återkommande lövtäkt får askarna ett karakteristiskt utseende. (Många av träden i detta område klappades senast vintern 1988-89.)

Träd som klappas blir i regel rötskadade men kan trots detta bli avsevärt äldre än träd som fått växa fritt eftersom de har små kronor och därför inte så lätt drabbas av snöbrott eller stormfällning.

I de klappade askarna liksom i de gamla ekarna bildas ofta hål som utnyttjas som boplatser av fåglar som kaja, skogsduva, stare, talgoxe, blåmes och, inte minst, det gotländska ängets egen karaktärsfågel – halsbandsflugsnappare. Halsbandsflugsnapparen är vanlig på Got-

Vildapel

Halsbandsflugsnappare

land men saknas på fastlandet. Där är i stället den svartvita flugsnapparen den vanligaste flugsnapparen.

6 I denna del av ängset är ramslöken en karaktärsväxt. Den är lätt att känna igen på sina breda, något liljekonvaljelika blad och sin tydliga löklukt.

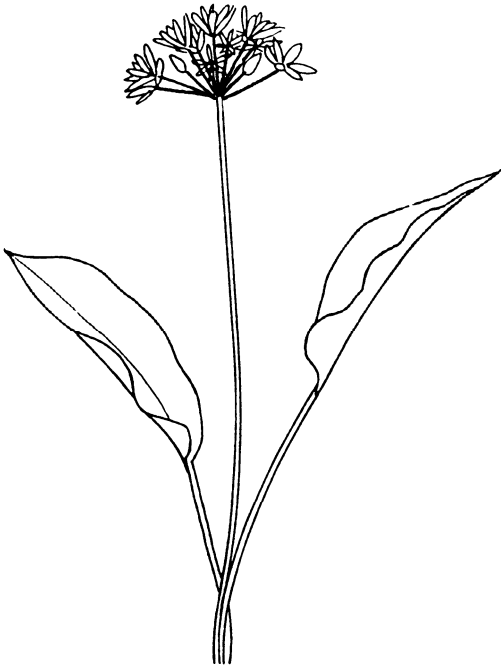
Vi har passerat ännu en brya (till höger om stigen). I området till höger ser man hur ett änge växer igen om man inte röjer det varje år.

Alldeles intill oss står en nästan 8 m hög en, och omkring oss ser vi flera klappade träd. Längre bort syns en åker, som kanske tidigare utgjort en del av ängset. Under 1800-talets folkökningsperiod odlade man upp mycket av den mark som tidigare varit myr, sjö eller ängsmark.

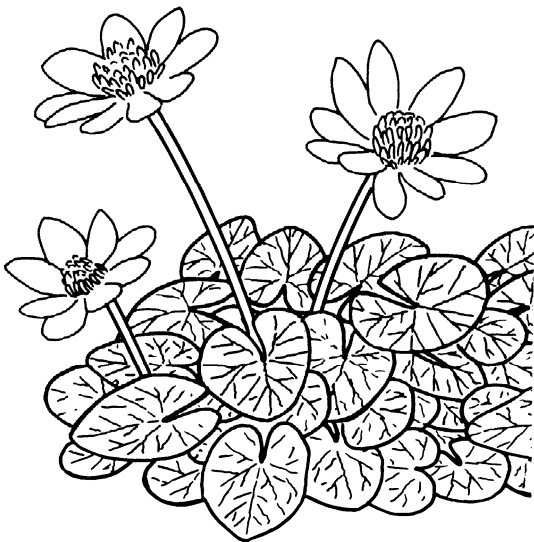
7 Stigen fortsätter nu genom en igenväxt, icke hävdad del av reservatet. Närmast stigen, där ljuset har fullt tillträde, finner vi en rik örtvegetation. Vitsippa och blåsippa är speciellt vanliga just här. I buskagen runt omkring är det gott om sångare och andra småfåglar.

8 Till höger om stigen finns en myrstack. Vissa växter sprids med hjälp av myror som bär omkring deras frön. Sådana myrspridda växter är bl.a. blåsippa, vitsippa och svalört, och under våren och försommaren kan man se att det växer en krans av svalört runt myrstacken.

9 Vi befinner oss nu i den södra utkanten av reservatet. Här i skogsbrynet kan solljuset tränga ned till markytan. Örtvegetationen blir därmed rikare. Vanliga örter närmast stigen är midsommarblomster, humleblomster, gullviva, vitsippa, téveronika, ängskovall och vippärt.

Ramslök

Svalört

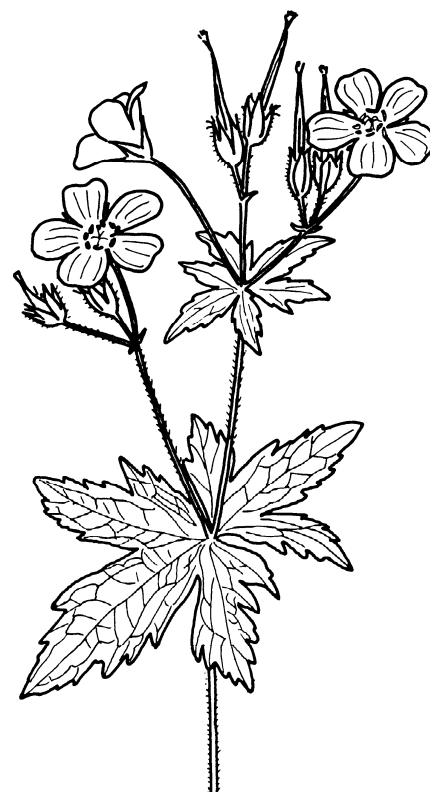
Längre in bland buskarna till höger syns ytterligare ett tätt bestånd av ramslök.

10 I den här delen av ängset domineras "skogen" av lundalm och ek. En bit längre fram längs stigen står ett flertal vackra vildaplar.

I detta område har du under försommaren goda möjligheter att höra näktergalen, som främst sjunger under morgon och kväll. Med litet tur kan du här också få se stenknäcken, en stor finkfågel med grov näbb.

11 Vi har nu kommit ut i den hävdade delen av ängset igen och befinner oss i ett "braidsraum".

Lägg gärna tillbaka den här foldern i lådan på skyltstället och skriv i gästboken när du lämnar ängset. (Men du får naturligtvis behålla foldern om du vill!)

Midsommarblomster

Välkommen åter!

Mer information om Gotlands natur och de naturskyddade områdena i Gotlands län hittar du på Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/gotland

Vanliga träd och buskar i Allkvie änge

